

Gast aan tafel

"Het grootste probleem van de komende twintig jaar is het grote verschil in welvaart tussen de arme en rijke landen", aldus Boutros Boutros Ghali bij zijn verkiezing als nieuwe secretaris-generaal van de Verenigde Naties. De grote welvaartsverschillen kunnen niet alleen tot politieke instabiliteit leiden, maar ook een omvangrijke internationale migratie op gang brengen. In een wereld die door de moderne communicatie- en transportmiddelen steeds kleiner is geworden, ligt het voor de hand dat steeds grotere groepen hun geluk elders zullen beproeven als het leven op hun eigen geboortegrond hun niet veel perspectief biedt. Als het kapitaal niet naar de armen komt, komen de armen naar het kapitaal. Een voorproefje van wat dat betekent, hebben enkele Europese landen reeds ondervonden. De trek van honderdduizenden Oost Duitsers naar het rijke buurland vormde het voorspel tot de Duitse hereniging en de ineenstorting van de communistische regimes in Oost-Europa. Sinds 1988 heeft het voormalige West-Duitsland er 3,5 miljoen burgers van over de grens bij gekregen. Dat is gepaard gegaan met een grove toename van racistische uitingen en vreemdelingenhaat. Italië is overvallen door tienduizenden wanhopige Albanezen. De zuidelijke EG-landen maken zich grote zorgen om de wassende stroom Noordafrikanen, die, legaal dan wel illegaal, hun economische heil in de Gemeenschap komen zoeken. De meeste lidstaten vrezen dat met het verdwijnen van de binnengrenzen in 1993, de Gemeenschap als immigratiegebied alleen nog maar aantrekkelijker zal worden. Het vraagstuk van de internationale migratie staat dan ook overall hoog op de politieke agenda. Maar een behoorlijk antwoord lijkt nog niet gevonden.

Volgens de Europese Commissie zou de EG meer steun moeten geven aan de derde wereld, de landen rond de Middellandse Zee en Oost-Europa. De Commissie redeneert dat door het bevorderen van de werkgelegenheid in die landen de migratie naar West-Europa kan worden gestopt. Het is zeer twijfelachtig of dat waar is. Zelfs als de ontwikkelingshulp wereldwijd wordt opgevoerd van 0,35% van het bnp nu tot 2,0%, duurt het nog tussen de één en drie eeuwen voordat het inkomen per hoofd in de ontwikkelingslanden gelijkgetrokken is met dat in de ontwikkelde landen, zo heeft Tinbergen in dit blad berekend¹. Het is beter zich zelf geen rad voor de ogen te draaien en rekening te houden met een verdere toename van de internationale migratie.

Daarbij is het belangrijk te onderkennen dat migratie geen kwestie is van aanbodfactoren alleen, zoals armoede, politieke onderdrukking, demografische druk of gebrek aan levenskansen. Ook de ontvangende landen hebben belang bij immigratie. De meeste rijke landen kampen met een stagnerende, vergrijzende bevolking. De instroom van jonge, werkwillige arbeidskrachten kan helpen om knelpunten op de arbeidsmarkt op te lossen en de financiering van collectieve voorzieningen veilig te stellen. Het neo-klassieke gedachtengoed dat een vrij verkeer van goederen en diensten, arbeid en kapitaal tot maximale welvaart leidt, is niet aan geografische grenzen gebonden. Met een puur defensieve

houding tegenover economische immigratie snijden de ontwikkelde landen zich zelf in het vlees.

Om tot een goede beoordeling van de kosten en baten van immigratie te komen is het nuttig om te kijken naar de Amerikaanse ervaring. De VS hebben een rijke traditie als immigratieland – nagenoeg de hele natie is door immigranten opgebouwd – en voeren nog steeds een betrekkelijk liberaal toelatingsbeleid. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat veel van de gangbare opvattingen over immigratie op vooroordelen of erger berusten². Zo blijkt de geveerde verdringing op de arbeidsmarkt van ingezetenen door buitenlanders nauwelijks op te treden. Immigranten bezetten banen, maar creëren ook nieuwe werkgelegenheid met de bedrijfjes die zij stichten en de koopkracht die zij genereren. Al met al neemt de werkgelegenheid toe. Immigranten doen ook geen grote aanslag op de sociale voorzieningen. De doorsnee immigrant is jong, werkwillig en gezond. Per saldo betalen de buitenlandse werknemers meer aan belastingen en sociale premies dan zij aan collectieve voorzieningen verbruiken. Belangrijk is dat immigranten de flexibiliteit van de economie vergroten door een meer dan gemiddelde geografische en beroepsmobiliteit. Zij zorgen voor innovatieve impulsen en een verjonging van de beroepsbevolking. Daarmee maken zij de economie sterker, niet zwakker.

Natuurlijk verschilt de Amerikaanse situatie van die in Europa. Met name de werking van de arbeidsmarkt is daar heel anders dan hier. Toch kunnen ook de EG-landen van migratie profiteren. Zo heeft het Rheinisch-Westfälische Institut für Wirtschaftsforschung uitgerekend dat de voordelen van migratie voor de Duitse economie de kosten ruimschoots overtreffen³. Dat poest niet weg dat migratie met aanzienlijke maatschappelijke problemen gepaard kan gaan, waaronder een dreigende marginalisering en het ontstaan van een etnisch subproletariaat. Om dit te voorkomen moet er geïnvesteerd worden in opvang, scholing, voorlichting en bemiddeling. Daartegenover mogen aan de nieuwe medeburgers ook eisen worden gesteld om hun integratie te bevorderen. In Nederland ligt er wat dit betreft nog een terrein braak. Ons land valt internationaal gezien op door een lage participatiegraad en een zeer hoge werkloosheid onder migranten.

In een wereld die steeds kleiner wordt, ligt voortgezette immigratie vanuit minder welvarende landen voor de hand. Het is belangrijk om dat niet uitsluitend als een bedreiging te zien waarvoor de poorten zoveel mogelijk moeten worden gesloten. Immigratie is een kans om tot verdere economische en maatschappelijke ontlooiing te komen. Daarin mag best wat worden geïnvesteerd.

L. van der Geest

1. J. Tinbergen, De tijdsduur van het ontwikkelingsproces, *ESB*, 7 november 1990 en Regeren is vooruitzien, *ESB*, 28 augustus 1991.

2. Zie J.L. Simon, Bring on the wretched refuse, *The Wall Street Journal/Europe*, 1 februari 1991.

3. Zie J. Pleus, Migranten: goed voor u, *NRC Handelsblad*, 21 november 1991.